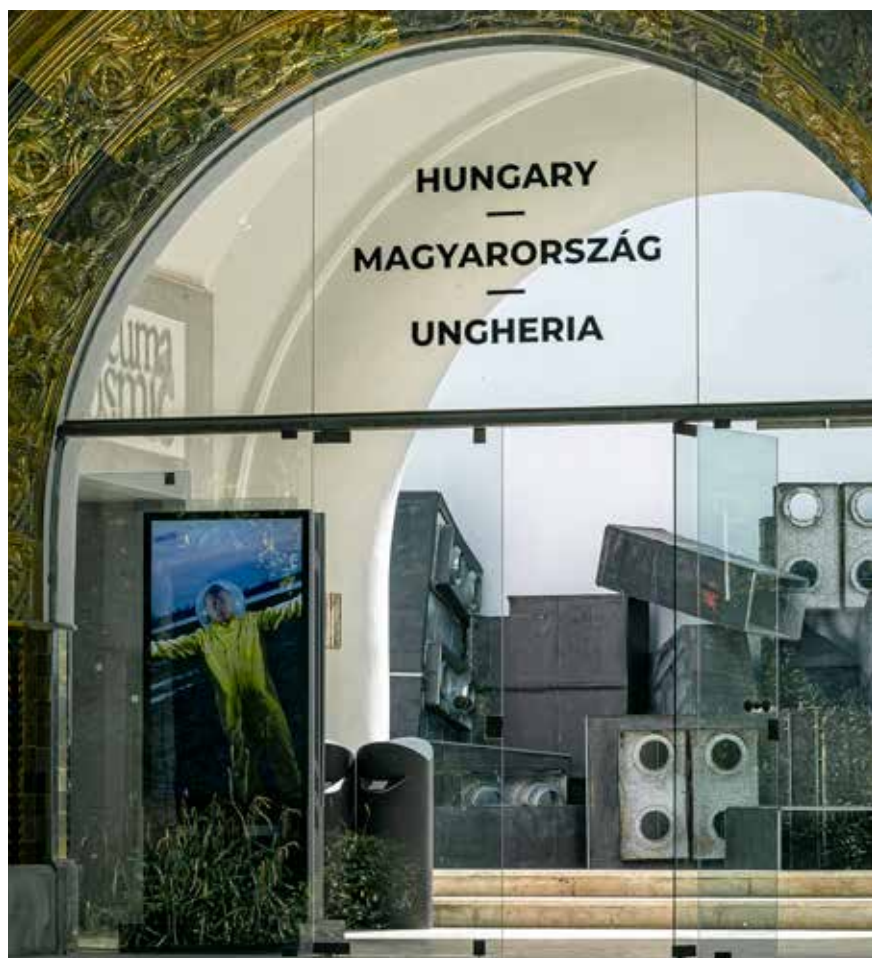

Láthatatlan erő nyomában

Egyszerre működnek reprezentációs térként és a kortárs művészet legfontosabb nemzetközi bemutatkozási fórumaként a Velencei Képzőművészeti Biennálé nemzeti pavilonjai. Magyarország idén Koronczai Endrét bízta meg a Magyar Pavilon képviselésével.

A magyar pavilon bejárata a velencei biennálén

FOTÓK: KORONCZI ENDRE

A Cserhalmi Luca kurátori koncepciója alapján megvalósult *Pneuma Cosmic* nem látványos technológiai installációval vagy politikai állásfoglalással kívánta felhívni magára a figyelmet, hanem a szinte észrevétlen jelenség, a levegő mozgása köré épített meditatív, érzéki tapasztalatot.

Több mint egy évtizedes kutatásának folytatása a projekt, Koronczai Endre alkotói karrierútjának egyik csúcspontja, és remélhetőleg új lehetőségeket

is megnyit előtte. A korábbi években a velencei biennálé magyar részvételének lebonyolításával megbízott budapesti Ludwig Múzeum, Fabényi Júlia nemzeti biztos vezetésével, fiatal alkotóknak kínált esélyt a nemzetközi porondon való mélyebb beágyazódásra. Idén egy középgenerációs művészt választottak ki a szereplésre.

Komplett kurátori koncepciókat és nem műveket vár a pályázató Ludwig Múzeum, független szakmai zsűri dönti el, melyik elképzelést választja, majd a Boros Géza vezette Biennálé Iroda felel a megvalósításért. A magyar modell abból indul ki, hogy a velencei biennálé nem egyszerűen egy művész bemutatkozása, hanem komplex kiállítás létrehozása. A kurátor feladata annak megfogalmazása, hogy az adott projekt miként kapcsolódik a nemzetközi kortárs művészeti diskurzushoz, hogyan használja a magyar pavilon építészeti adottságait, és milyen narratívát kínál a biennálé közönségének. Kifejezetten várják a megvalósíthatóságra vonatkozó tervek is. Ennek megfelelően a zsűri elsősorban a kiállítás egészének szakmai minőségét, koherenciáját és nemzetközi relevanciáját értékeli, nem pusztán az alkotó személyét.

Koronczai Endre a kilencvenes évek óta a hazai konceptuális művészet egyik meghatározó alakja. Pályája során festészettel, fotográfiával, performansszal, installációval és videóval egyaránt foglalkozott, munkáinak közös nevezője mindig az ember és a környezete közötti láthatatlan kapcsolatok vizsgálata volt. A 2010-es évektől figyelme egyre inkább a szélre, a levegő áramlására és azokra a természeti erőkre irányult, amelyek jelen vannak ugyan, de közvetlenül nem láthatók. A *Pneuma Cosmic* ennek a hosszú művészeti kutatásnak az összessége.

Fiktív kutatási projekt volt a kiállítás alapja, amely tudományos bizonyítékok keresése során gondolat kísérletet ajánlott fel a látogatóknak: nézzük meg, mi történne, ha a levegő mozgását nem pusztán fizikai jelenséggé, hanem az egész világot átható, életet hordozó kozmikus lélegzetként

értelmeznénk? Már a cím is erre utal. Az ókori görög *pneuma* kifejezés egyszerre jelent levegőt, leheletet, lélegzetet és azt a szellemi éltető erőt, amely a filozófiai hagyományban az anyag és a szellem közötti kapcsolat metaforája.

szellőzőrendszer elemei adják. Koronczai ezeket nem ipartörténeti emlékként mutatja be, hanem úgy kezeli, mintha évszázadokon keresztül emberi lélegzetet, gondolatokat és jelenlétet őriztek volna magukban. Így a mű egyszerre ready made és fikció.

Koronczai Endre
Pneuma Cosmic
(*Kozmikus lehelet*) című
kiállítása

Három nagy installációs egységből épül fel a Magyar Pavilon. A munkák a levegő áramlását különböző nézőpontokból közelítik meg, a tudományos kutatástól a metaforákon át az érzéki tapasztalatokig. A *Pneuma Cosmic* nem különálló alkotások sorozataként működik, hanem összefüggő, narratív installációként. A látogató képzeletbeli kutatóintézetbe lép be, ahol dokumentumok, tárgyi leletek, mozgóképek, kinetikus elemek és hangok együtt építik fel a 'kozmosz lehelet' hipotézisét. A kiállítás öt egymásra épülő egysége három nagy installációs rendszerbe rendeződik, melynek hangterét Balogh Máté zeneszerző helyspecifikus kompozíciója alkotja. A hang nem háttérzene, hanem önálló műként működik, amely összekapcsolja a pavilon különböző tereit.

Talán legerősebb tárgyi gesztusa a kiállításnak a *Bennszorult lélegzet*. Az installáció alapját a Magyar Tudományos Akadémia majd kétszáz éves székházának felújítása során kibontott eredeti

A valós történeti tárgy köré olyan narratíva épül, amely szerint ez átjáró a múltba, egyfajta emlékezet archívum. Tudományos bizonyítás helyett itt a képzelet aktiválódik, a látogató maga dönti el, mennyire hajlandó elfogadni ezt a költői feltevést. A projekt úgy használja a tudományos gondolkodás nyelvét, hogy valójában semmit sem akar bebizonyítani.

A második nagy egység videóinstalláció, amely Koronczai egy éven át tartó gyaloglását dokumentálja. A projekt kiinduló fikciója szerint a művész azért járta a tájat, hogy megtalálja 'a legfontosabb sóhajt'. A videó a mozgás, a várakozás és a figyelem gesztusait rögzíti. A cím – *Páros lábbal a föld fölött* – egyszerre utal a lebegés lehetetlenségére és arra a metaforikus állapotra, amikor az ember kilép a hétköznapi racionalitásból.

Maga a magyar pavilon épülete a kiállítás leginkább helyspecifikus eleme. Koronczai nem csupán berendezte a teret, hanem az installáció részévé tette azt. A *Lélegző*

fal finom, alig érzékelhető mozgása azt az érzetet kelti, mintha az épület élő organizmusként venne részt a kiállításban.

A *Pneuma Cosmic* a kortárs konceptuális művészet egyik klasszikus stratégiáját alkalmazza, a tudo-

a projekt levegőkutatásra épülő koncepcióját és a helyspecifikus hangkörnyezet szerepét. Emellett több jelentős nemzetközi művészeti médium is felvette ajánlóiba. Az *ArtReview* a 2026-os nemzeti pavilonokat bemutató összefoglalójában Koronczi

mányos módszer imitációját arra használja, hogy rámutasson a világ megismerésének intuitív, érzéki és metaforikus lehetőségeire. A levegő itt egyszerre fizikai közeg, filozófiai fogalom és ökológiai kapcsolat. Az ember nem a természet külső megfigyelője, hanem ugyanannak az áramlási rendszernek a része.

Ez a gondolat illeszkedik a 61. Velencei Képzőművészeti Biennálé tágabb diskurzusához, amely számos pavilonban foglalkozik az ember és környezete közötti új viszonyokkal, az ökológiai érzékenységgel és a nem emberi léptékekkel. Koronczi munkája ugyanakkor elkerülte a didaktikus környezetvédelmi narratívát. Arra tett kísérletet, hogy érzékelhetővé tegye azt a közeget, amelyet a hétköznapi élet szinte teljesen természetesen veszünk.

Tudatosan visszafogott eszközökkel dolgozott a Magyar Pavilon kiállítása, de szerepelt a nemzetközi biennálés kommunikációban. A biennálé hivatalos bemutatásában kiemelték

Endrét a magyar konceptuális művészet meghatározó alkotójaként mutatta be, hangsúlyozva, hogy a *Pneuma Cosmic* a levegő mozgásának hosszú távú kutatására épül. A *designboom* biennálékalauza szintén ajánlott kiállításként emelte ki a Magyar Pavilont, 'a levegő mint éltető erő spekulatív vizsgálataként' jellemezve a projektet. Az *e-flux* részletesen ismertette a koncepciót, és az *Artlyst* biennáléelőzetesében ugyancsak ajánlott nemzeti pavilonként szerepelt.

Koronczi számára ez a bemutatkozás pályája régóta következetesen épülő gondolkodásának összegzése, ráadásul egy fontos nemzetközi színtéren. A biennálé túlterhelt vizuális környezetében a *Pneuma Cosmic* azt bizonyította, hogy a kortárs művészet egyik legerősebb gesztusa olykor éppen a visszafogottság, annak felismerése, hogy a világ legfontosabb erői gyakran azok, amelyeket nem látunk, csak érzékelünk.

A szerző
művészeti
újságíró